

A NYELVI TANÁCSADÓ SZOLGÁLAT POSTALÁDÁJÁBÓL

(11. rész)

Dr. Ludányi Zsófia

Nyelvtudományi Kutatóközpont

Nyelvtechnológiai és Alkalmazott Nyelvészeti Intézet

A Nyelvtudományi Kutatóközpont nyelvi közönségszolgálatára e-mailben és telefonon áll az érdeklődő nagyközönség rendelkezésére nyelvhasználati, helyesírási kérdésekben. Rovatunkban a nyelvi tanácsadó szolgálathoz érkezett kérdésekből és az azokra adott válaszokból adunk közre néhányat.

Kérdés: Levélírónk a gyomor-bél hurut szabályoknak megfelelő írásmódját szeretne volna tudni. Levelében kifejtette, hogy a gyakorlatban legtöbbször a gyomor-bélhurut írásmóddal találkozott, de a helyesírási szótárakban szereplő hasonló felépítésű példák (gyomor-bél traktus, gyomor-bél rendszer) miatt abban kérte a nyelvi tanácsadó szolgálat megerősítését, hogy ezeknek analógiájára nem inkább a gyomor-bél hurut írásmód-e a megfelelő.

Válasz: A levélírónak teljes mértékben igazat adhatunk. Fellapozva a hatályos akadémiai helyesírási szabályzat (AkH.) szótári részét, megtaláljuk benne a gyomor-bél traktus többszörös összetételt, mellette pedig utalást a szabályzat 141. c) pontjára. Ez a korábbi szabályzat által „harmadik mozgósabálynak”

nevezett szabály, amely az olyan többszörös szókapcsolatok írásmódjára vonatkozik, amelyekben két tag egyetlen egységként kapcsolódik egy harmadik elemhez, mint ahogy jelen esetben is a gyomor és a bél egyetlen egységként kapcsolódik a hurut szóhoz. A „harmadik mozgósabály” szerint az egységet alkotó szókapcsolat tagjait kötőjellel kötjük össze, a harmadik elemtől pedig különírjuk: gyomor-bél hurut. Ezt az írásmódot erősíti meg az Orvosi helyesírási szótár is (Fábián–Magasi [főszerk.] 1992).

Kérdés: A közönségszolgálathoz forduló levélíró korrektúrázás közben vitába keveredett a szöveg szerzőivel a dohányzás + leszokás kifejezés írásmódját illetően. Levélírónk egybeírásra javította a szövegben eredetileg különírva szereplő összetételt, de a szerzők ragaszkodnak a különírt dohányzás leszokás írásmódhoz, mondván, hogy az Országos Dohányzás Leszokás Támogatási Módszertani Központ intézmény nevében is különírva szerepel. A kérdező a vita eldöntésére kérte a Nyelvtudományi Kutatóközpont nyelvi tanácsadó szolgálatának állásfoglalását.

Válasz: Ebben a kérdésben is a levélírónak adtunk igazat, mivel a dohányzás és a leszokás szavak között összetételi viszony van, amelyet a szabályoknak megfelelően egybeírással kell jelölni. Emellett alkalmazhatunk a szövegben körülírást is: a dohányzásról (való) leszokás, leszokás a dohányzásról. Az intézmény nevében szereplő különírt forma (dohányzás leszokás, Országos Dohányzás Leszokás Támogatási Módszertani Központ) nem az akadémiai helyesírási normát követi, de kétségkívül jelen van az írásgyakorlatban; más intézménynevekben is tipikusan mondható az összetételek egyébként szabályos egybeírásának mellőzése. Néhány példa (előbb az adatolt, majd a szabályok szerinti írásmódot feltüntetve): Magyar Úszó Szövetség vs. Magyar Úszószövetség, Országos Atomenergia Hivatal vs. Országos Atomenergia-hivatal). A dohányzásról való leszoktatással foglalkozó intézmény nevének szabályok szerinti írásmódja az Országos Dohányzásleszokás-támogatási Módszertani Központ lenne, benne egy igen hosszú többszörös összetétellel, a különírás mellett szól azonban a könnyebb

olvashatóság, könnyebb befogadhatóság, feltehetőleg ezt a szempontot érvényesítik gyakorlatukban a terület szakemberei is. Habár tehát ebből a szempontból érthető a különírt forma alkalmazása az intézmény nevében, ez még nem indokolja azt, hogy a szövegben is szembemenjünk a helyesírási szabályokkal, így a levélíró által javasolt dohányzásleszokás írásmódot erősítjük meg mi is. ■

A Nyelvtudományi Kutatóközpont nyelvi tanácsadó szolgálata továbbra is várja – orvosi nyelvi és helyesírási témában is – a megkereséseket a tanacs@nytud.hu e-mail-címen, valamint kedden és csütörtökön 10-től 14 óráig a 06-30/136-1464 és 06-30/136-1461 telefonszámokon.

IRODALOM

1. AkH.12 = Magyar Tudományos Akadémia 2015. A magyar helyesírás szabályai. Tizenkettedik kiadás. Akadémiai Kiadó. Budapest.
2. Fábián Pál – Magasi Péter (főszerk.) 1992. Orvosi helyesírási szótár. Akadémiai Kiadó – Országos Orvostudományi Információs Intézet és Könyvtár. Budapest.